

03. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin farklılaştırılmış öğretim açısından değerlendirilmesi

Ozan ALEVLİ¹

APA: Alevli, O. (2023). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin farklılaştırılmış öğretim açısından değerlendirilmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (33), 34-46. DOI: 10.29000/rumelide.1279044

Öz

Farklılaştırılmış öğretim, öğrencilerin hazır bulunuşluklarına, ilgilerine, isteklerine, öğrenme profillerine göre öğretim programının içerik, öğrenme öğretme süreci, öğrenme ortamı ve ürün öğelerinin birinde ya da birkaçında yapılan değişiklikler ve uyarlamalardır. Bu çalışmada, ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin farklılaştırılmış öğretim yaklaşımıyla ilişkisini tespit etmek amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın inceleme nesneleri 2022-2023 eğitim-öğretim yılında okullarda kullanılan ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarıdır. Verilerin analizi için nitel veri analiz yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Ders kitaplarındaki etkinlikler farklılaştırılmış öğretim yaklaşımı kapsamında analiz edilmiştir. Etkinliklerin farklılaştırılmış etkinlik olarak değerlendirilmesinde kuramsal çerçeveye göre oluşturulan ölçütler temel alınmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, farklılaştırılmış etkinliklerin sınıf düzeylerine ve temel dil becerilerine göre dağılımında bir tutarlılığın olmadığı belirlenmiştir. Mevcut Türkçe ders kitaplarında farklılaştırılmış öğretim yaklaşımını yansıtan etkinliklerin sınırlı düzeyde olduğu görülmüştür. 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında dinleme/izleme beceri alanına yönelik farklılaştırılmış etkinlik tespit edilememiştir. Kitaplardaki farklılaştırılmış etkinlikler çeşitlilik göstermemektedir. Etkinliklerin farklılaştırılmış öğretim yaklaşımına uygun bir şekilde düzenlenmesinin öğrencilerin derse olan ilgisini ve dersteki başarısını artıracakları düşünülmektedir. Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler hazırlanırken öğrencilerin çok farklı hazır bulunuşlukları, ilgi ve tercihleri, öğrenme profilleri olduğunun göz önünde bulundurulması önerilmektedir. Ders kitaplarındaki etkinlikler farklılaştırılmış öğretim yaklaşımına göre zenginleştirilebilir ve çok seçenekli etkinlikler oluşturulabilir.

Anahtar kelimeler: Farklılaştırılmış öğretim, Türkçe ders kitapları, etkinlik, farklılaştırılmış etkinlik

Evaluation of the activities in the secondary school Turkish course books in terms of differentiated instruction

Abstract

The aim of this research is to examine the relationship between the activities in the secondary school Turkish course books and the differentiated instruction approach. In the research, the document analysis method, one of the qualitative research methods, was used. The objects of study of the research are secondary school 5th, 6th, 7th and 8th grade Turkish course books that are in force in the 2022-2023 academic year. In the analysis of the data, the descriptive analysis method, one of the

¹ Dr., BTO Kâmil Tolon Bilim ve Sanat Merkezi, (Bursa, Türkiye) ozanalevli@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0770-2393 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 04.02.2023 kabul tarihi: 20.04.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1279044]

qualitative data analysis methods, was used. The activities in the course books were analyzed within the scope of the differentiated instruction approach. In the evaluation of activities as differentiated activities, criteria created according to the theoretical framework were taken as basis. According to the results of the research, it was determined that there was no consistency in both the number of differentiated activities at grade level and the distribution according to language skills. It has been observed that the activities reflecting the differentiated instruction approach in existing Turkish course books are limited. Differentiated activities for listening/watching skills could not be determined in the 6th, 7th and 8th grade Turkish course books. The differentiated activities in the books do not show diversity. It is thought that organizing the activities in accordance with the differentiated instruction approach will increase the interest and success of the students in the lesson. While preparing the activities in Turkish course books, it is recommended to consider that students have very different readiness, interests and preferences, and learning profiles. The activities in the course books can be enriched according to the differentiated teaching approach and multi-choice activities can be created.

Keywords: Differentiated instruction, Turkish course books, activity, differentiated activity

1. Giriş

Türkiye’de 2005 yılından itibaren uygulanan Türkçe öğretim programları yapılandırmacı yaklaşımı merkeze alarak beceri ve etkinlik yaklaşımına göre oluşturulmuştur. Beceri ve etkinlik yaklaşımına göre ders kitabındaki etkinlikler öğrenmeyi kolaylaştırmakta, dil becerilerini ve zihinsel becerileri geliştirmektedir (Güneş, 2011). Programlardaki kazanımların öğrencilere kazandırılmasındaki temel kaynak ders kitaplarıdır. Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin niteliği öğrencilerin programdaki kazanımları edinmesinde belirleyici olacaktır.

Bir sınıftaki öğrencilerin hepsi farklı hazır bulunuşluğa, öğrenme profiline, ilgi ve tercihlere sahiptir. Yine bazı öğrenciler hızlı öğrenirken bazıları tekrara ihtiyaç duyar. Bu durumda öğrenciler sahip oldukları bilişsel, duyuşsal farklılıklar ve çeşitli bakış açıları ile potansiyellerini tam olarak kullanabilmelerini sağlayacak eğitimsel önlemlere yani farklılaştırılmış öğretime ihtiyaç duyabilir.

Farklılaştırılmış öğretim, öğrencilerin hazır bulunuşluklarına, ilgilerine, isteklerine, öğrenme profillerine göre öğretim programının içerik, öğrenme öğretim süreci, öğrenme ortamı ve ürün öğelerinin birinde ya da birkaçında yapılan değişiklikler ve uyarlamalardır (Heacox, 2012; Tomlinson, 2014). Başka bir ifade ile öğrencilerin farklı ihtiyaçlarına cevap verebilmek amacıyla belirli kazanımları edinmeleri için eğitimcilerin uygun planı yapmasına olanak tanıyan bir zihniyettir (Gregory ve Chapman, 2020). Farklılaştırılmış öğretimin temelinde sosyal yapılandırmacılık, öğrenme stilleri, beyin temelli öğrenme ve çoklu zekâ yaklaşımı gibi önemli yaklaşımlar bulunur (Avcı ve Yüksel, 2018).

Farklılaştırılmış öğretimde öğretmen, öğretimi öğrencilerin hazır bulunuşluklarına, ilgilerine, tercihlerine ve öğrenme profillerine göre planlar ve uygular. Hazır bulunuşluk, öğrencilerin bir dersin ön koşulu olan bilgi, beceri ve tutuma sahip olma durumudur (Topses, 2003). Yani öğrenmeye hazır olma durumudur. İlgi, öğrencilerin bir konuya yakınlık duyması, merak etmesi, bir konudan hoşlanması olarak adlandırılabilir. Öğrencilerin dersteki başarısında o derse yönelik ilgisi, dersi öğrenmeye istekli olması önemlidir. Öğrenme profili ise öğrencilerin öğrenme eğilimleri ve nasıl daha iyi öğrendiği ile ilgilidir. Öğrencilerin öğrenme biçimlerini tanımlamak; nasıl öğrendiğini, düşündüğünü belirlemek için

verilerin bir araya getirilmesi ile öğrenme profili oluşturulur. Farklı öğrenme stilleri, kültür, zekâ türleri ve cinsiyet öğrenme profilini biçimlendiren unsurlardır (Tomlinson, 2014).

Farklılaştırılmış öğretimde, farklı bireysel özelliklere sahip öğrencilere kendilerine uygun öğrenme yolları ve seçenekler sunulur. Öğretim sürecinde öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınması şüphesiz öğrencilerin öğrenmelerini daha nitelikli hâle getirecektir. Öğrenciler kendi öğrenme hızlarında; hazır bulunuşluklarına, ilgilerine ve/veya tercihlerine göre aynı konuyu öğrenebilir. Sınıftaki bütün öğrenciler etkileşim içerisinde olmaları ile birlikte aynı kazanıma farklı yollardan ulaşırlar (Demir, 2021). Bu noktada eğitim sürecinin temel unsurlarından biri olan ders kitaplarındaki etkinliklerin ve içeriğin farklılaştırılmış öğretime uygun bir şekilde düzenlenmesi önemlidir. Bunun için ders kitaplarında farklı türlerde ve farklı seviyelerde etkinlikler yer almalı, öğrencilere ne öğrendiklerini göstermeleri için çok çeşitli görevler içeren, seçme şansı veren etkinlikler bulunmalıdır. Böylece öğrenciler farklı şekillerde öğrendiklerini gösterme şansına sahip olurlar.

Türkçe dersinde farklılaştırılmış öğretim yaklaşımı ile ilgili yapılan araştırmaların (Akça-Üşenti, 2013; Avcı, Yüksel, Soyer ve Balıkcıoğlu, 2009; Bozca-İşlekeller, 2017; Kara ve Ünal, 2021; Karadağ, 2010) sınırlı olduğu söylenebilir. Alan yazında ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin değerlendirildiği araştırmalarda; etkinliklerin içerik ve nitelik yönünden incelenmesi (Çevik ve Güneş, 2017), etkinliklerin öğretim programındaki kazanımlarla örtüşme durumları (Batur ve Özdemir, 2021; Karacaoğlu, Dağ ve Uzun, 2021), konuşma etkinliklerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi (Eyüp ve Kansızoğlu, 2021), etkinliklerin kinestetik öğrenme açısından incelenmesi (Mete ve Yarı, 2020), anlatıma dayalı etkinliklerin incelenmesi (Şimşek ve Demirel, 2020), özetleme etkinliklerinin değerlendirilmesi (Karadağ, 2019), etkinliklerin öğrenme alanlarına dağılımının incelenmesi (Mutlu ve Yurt, 2019), etkinliklerin bilişsel ve üstbilişsel işlevler açısından değerlendirilmesi (Karadağ ve Tekercioğlu, 2019), etkinliklerin çoklu zekâ yaklaşımı açısından değerlendirilmesi (Epeçan, 2018), etkinliklerin söz varlığını geliştirmede kullanılan yöntem ve teknikler yönünden değerlendirilmesi (Ömeroğlu ve Hakkoymaz, 2022), etkinliklerin değerler eğitimi açısından incelenmesi (Deniz ve Karagöl, 2018), etkinliklerin yaratıcı düşünme becerisine göre incelenmesi (Dilekçi ve Karatay, 2022) konularında çalışmalar yapılmıştır. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin farklılaştırılmış öğretim yaklaşımıyla ilişkisinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın farklılaştırılmış Türkçe öğretimi kapsamında alana katkı sağlayacağı, ders kitabı yazarlarında farkındalık oluşturacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin farklılaştırılmış öğretim yaklaşımıyla ilişkisinin incelenmesidir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıda belirtilen alt sorulara cevap aranmıştır:

1. 5. sınıf Türkçe ders kitabında farklılaştırılmış öğretime uygun kaç etkinlik bulunmaktadır? Bu etkinliklerin temel dil becerilerine göre dağılımı nasıldır?
2. 6. sınıf Türkçe ders kitabında farklılaştırılmış öğretime uygun kaç etkinlik bulunmaktadır? Bu etkinliklerin temel dil becerilerine göre dağılımı nasıldır?
3. 7. sınıf Türkçe ders kitabında farklılaştırılmış öğretime uygun kaç etkinlik bulunmaktadır? Bu etkinliklerin temel dil becerilerine göre dağılımı nasıldır?
4. 8. sınıf Türkçe ders kitabında farklılaştırılmış öğretime uygun kaç etkinlik bulunmaktadır? Bu etkinliklerin temel dil becerilerine göre dağılımı nasıldır?

2. Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 189). Bu araştırmada ortaokul Türkçe ders kitapları doküman olarak kabul edilmiş ve kitaplardaki etkinliklerin farklılaştırılmış öğretime uygunluğu incelenmiştir.

2.1. Çalışma grubu ve verilerin toplanması

Araştırmanın inceleme nesneleri 2022-2023 eğitim-öğretim yılında okutulan ortaokul Türkçe ders kitaplarıdır. Ders kitaplarının seçim aşamasında EBA üzerinden 5. sınıflar için 1, 6. sınıflar için 2, 7. sınıflar için 2, 8. sınıf için 2 ders kitabına ulaşılmıştır. Ulaşılan kitaplardan rastgele örnekleme ile her sınıf düzeyinde 1 kitap seçilmiştir. Hazırlık alışmaları da etkinlik olarak değerlendirilmiştir. İnceleme nesnesi olan Türkçe ders kitapları ve kitaplarda yer alan etkinlik sayıları Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1. İncelenen Ortaokul Türkçe Ders Kitapları

Sınıf Seviyesi	Kitabın Adı	Yayınevi	Etkinlik sayısı
5. Sınıf	Ortaokul Türkçe Ders Kitabı	Anıttepe	354
6. Sınıf	Ortaokul Türkçe Ders Kitabı	MEB	261
7. Sınıf	Ortaokul Türkçe Ders Kitabı	MEB	285
8. Sınıf	Ortaokul Türkçe Ders Kitabı	MEB	285

2.2. Verilerin analizi

Veriler nitel veri analiz yöntemlerinden betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Ders kitaplarındaki etkinlikler farklılaştırılmış öğretim yaklaşımı kapsamında değerlendirilmiştir. Etkinliklerin farklılaştırılmış etkinlik olarak değerlendirilmesinde kuramsal çerçeveye (Avcı ve Yüksel, 2018; Gregory ve Chapman, 2020; Heacox, 2012; Tomlinson, 2014) göre oluşturulan aşağıdaki ölçütlerden en az birini karşılamasına dikkat edilmiştir:

1. Öğrencilerin hazır bulunuşluklarına hitap etmesi: Örneğin bir etkinliğin kendi içinde kolay-orta-zor şeklinde üç farklı zorluk düzeyinde verilmesi.
2. Öğrencilerin ilgi ve isteklerine hitap etmesi: Örneğin bir etkinlikte birden fazla seçenek sunulması, öğrencinin istediği görevi seçmesi.
3. Öğrencilerin farklı öğrenme profillerine hitap etmesi: Örneğin bir etkinliğin hem görsel hem işitsel yolla sunumu, öğrencilerin öğrenme stillerine, zekâ türlerine hitap etmesi ya da öğrenciye öğrendiklerini sunum, canlandırma, rapor yazma vb. farklı yollarla gösterebilmesi.

Belirlenen ölçütler doğrultusunda ders kitaplarındaki tüm etkinlikler incelenmiş ve farklılaştırılmış etkinlik olarak değerlendirilen etkinlikler temel dil becerileri alanlarına göre ayrılarak tablolandırılmıştır.

2.3. Geçerlik ve güvenilirlik

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla, elde edilen veriler iki araştırmacı tarafından analiz edilmiş, tespit edilen etkinlikler karşılaştırılarak araştırmacı çeşitlemesi gerçekleştirilmiştir. Miles ve Huberman (2019), kodlayıcı güvenilirliği için en az %80 düzeyinde bir uyum olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu araştırmada araştırmacılar arasındaki uyum %95 olarak tespit edilmiştir. Veri analizleri üç alan uzmanına okutulmuş, uzmanların dönütlerine göre düzenlemeler yapılmıştır. Dış geçerlik için ayrıntılı betimleme ve etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Bu araştırma etik kurul izni gerektirmeyen araştırmalar arasında yer almaktadır. Araştırmada “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemlerden” hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

3. Bulgular

Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda tespit edilen farklılaştırılmış etkinlikler Tablo 2’de belirtilmiştir:

Tablo 2. Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’na İlişkin Bulgular

Beceri Alanı	Farklılaştırılmış Etkinlik Türü	Sayfa	f
Dinleme/İzleme	Not olarak çizgi film izleme, sanal bir gezi düzenleme, kare bulmaca	30, 51, 54	3
Konuşma	Seçilen bir kişiyi tanıtan bir konuşma hazırlama ve sunma	126	1
Okuma	Sözcük avı, çengel bulmaca	144, 156	2
Yazma	İstenilen türde bir metin yazma, resim çizme, afiş tasarlama, öge seçerek kısa bir hikâye oluşturma	21, 95, 162, 197	4
Toplam			10

5. sınıf Türkçe ders kitabındaki 10 etkinliğin farklılaştırılmış etkinlik olduğu Tablo 2’de görülmektedir. Dinleme/izleme becerisi alanında “not olarak çizgi film izleme, sanal bir gezi düzenleme ve kare bulmaca” türlerinde (f=3); konuşma becerisi alanında “seçilen bir kişiyi tanıtan bir konuşma hazırlama

ve sunma” türünde (f=1); okuma becerisi alanında “sözcük avı ve çengel bulmaca” türlerinde (f=2); yazma becerisi alanında “istenilen türde bir metin yazma, resim çizme, afiş tasarlama ve öge seçerek kısa

Bir hikâye oluşturma” türlerinde (f=4) farklılaştırılmış etkinlikler olduğu belirlenmiştir. Etkinliklerden biri örnek olarak Şekil 1’de verilmiştir:

11. ETKİNLİK

Aşağıdaki kutulardan birer öge seçerek kısa bir hikâye oluşturunuz. İsterseniz tipler torbasından birden fazla kişi seçerek ya da yeni kişiler ekleyerek şahıs kadronuzu zenginleştirebilirsiniz. Hikâye taslağınızı öncelikle defterinize yazınız. Gereklı düzeltmelerle taslağınızı geliştirerek aşağıya yazınız. Hikâyenize başlık koymayı unutmayınız.

Tipler (Kişiler)	Konular	Yer	Zaman
Öğretmen	Büyüklere Saygı	Ev	Bir sonbahar sabahı
Çiftçi	Çevreye Saygı	Okul	Bir bayram günü
Öğrenci	Emeğe Saygı	Köy	Okulun ilk günü
Anne	Hayvanlara Saygı	Çiftlik	Bir yaz tatili
Baba	Tarihe Saygı	Orman	
Postacı			
Simitçi çocuk			

Konu: ..... Tipler: .....

Yer: ..... Zaman: ..... Dügüm (Sorun): .....

şekil 1. Farklılaştırılmış Etkinlik Örneği (5. Sınıf)

şekil 1’de verilen hikâye oluşturma etkinliğinde hikâye öğeleri için öğrencilere birçok seçenek sunulmuş, öğrencilerin ilgi ve istekleri göz önünde bulundurulmuştur. Bu etkinlikte “Hikâye edici metin yazar.” kazanımı işlenirken öğrencilere çeşitli seçenekler sunulularak etkinlik farklılaştırılmıştır.

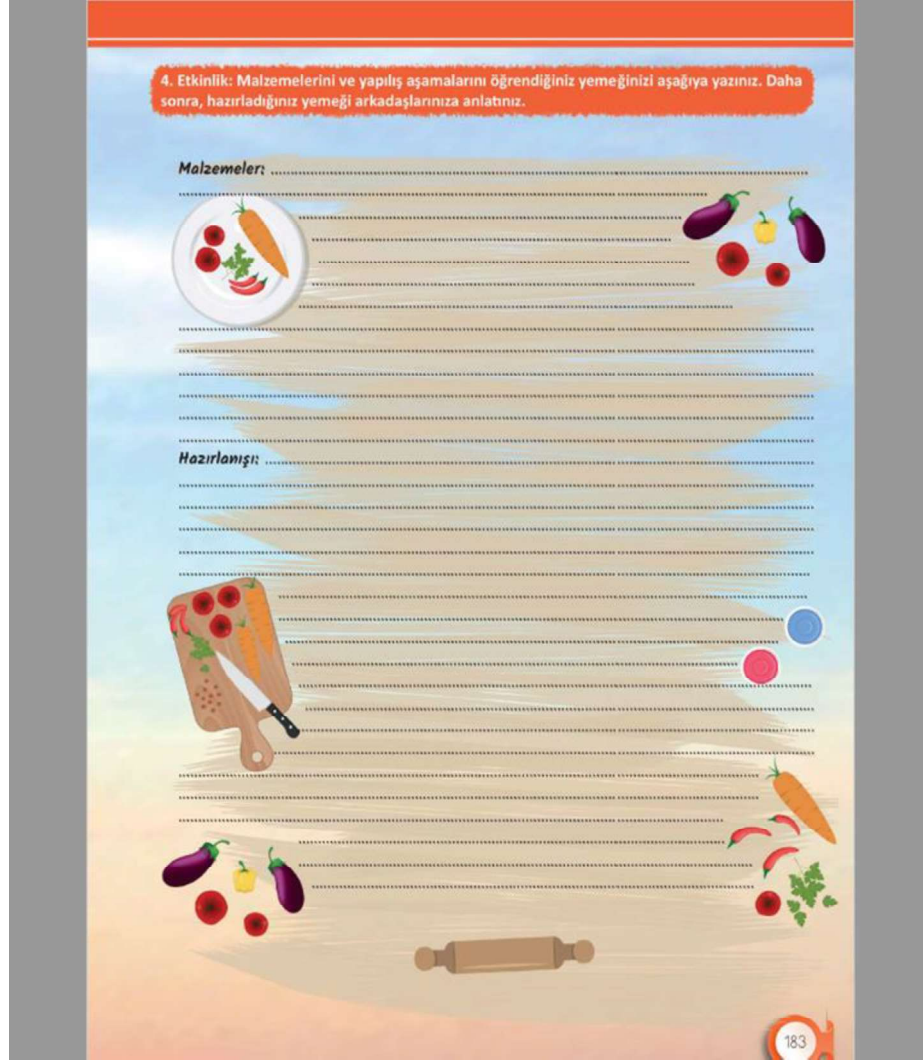
Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda tespit edilen farklılaştırılmış etkinlikler Tablo 3’te gösterilmiştir:

Tablo 3. Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’na İlişkin Bulgular

Beceri Alanı	Farklılaştırılmış Etkinlik Türü	Sayfa	f
Konuşma	Kelime oyunu, bilim alanında dikkatini çeken bir gelişmeyi anlatma, istediği bir konuda araştırma projesi hazırlama-sunma, istediği bir geleneksel oyunu tanıtma-oylama, ilgi duyulan spor dahıyla ilgili haber metni araştırma-sunma, seçilen görselle ilgili konuşma yapma	22, 74, 162, 176, 229, 260	6
Okuma	Çengel bulmaca, sözcük avı, çengel bulmaca, sözcük avı, çengel bulmaca, sözcük avı	28, 33, 86, 138, 174, 265	6
Yazma	Z kütüphane tasarlama, tasarım (icat), kampanya oluşturma, seçtiği bir bilim insanına e posta yazma, seçtiği bir yer için gezi planı oluşturma, yemek tarifi yazma ve anlatma, spor ayakkabısı tasarlama, kahvaltı menüsü hazırlama	35, 87, 95, 141, 150, 183, 213, 219	8
Toplam			20

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki 20 etkinliğin farklılaştırılmış etkinlik olduğu Tablo 3’te görölmektedir. Konuşma becerisi alanında “kelime oyunu, bilim alanında dikkatini çeken bir gelişmeyi anlatma, istediği bir konuda araştırma projesi hazırlama-sunma, istediği bir geleneksel oyunu tanıtma-oylama, ilgi duyulan spor dahıyla ilgili haber metni araştırma-sunma, seçilen görselle ilgili konuşma yapma” türlerinde (f=6); okuma becerisi alanında “çengel bulmaca ve sözcük avı” türlerinde (f=6); yazma becerisi alanında “Z kütüphane tasarlama, tasarım (icat), kampanya oluşturma, seçtiği bir bilim insanına e posta yazma, seçtiği bir yer için gezi planı oluşturma, yemek tarifi yazma, spor ayakkabısı

tasarlama, kahvaltı menüsü hazırlama” türlerinde (f=8) farklılaştırılmış etkinlikler olduğu belirlenmiştir. Dinleme/izleme becerisi alanında farklılaştırılmış etkinlik tespit edilememiştir. Etkinliklerden biri örnek olarak Şekil 2’de verilmiştir:

Şekil 2. Farklılaştırılmış Etkinlik Örneği (6. Sınıf)

Şekil 2’deki yazma etkinliğinde, öğrencilerden bir yemeğin yapılış aşamalarını yazmaları istenirken öğrencilerin hazır bulunuşlukları, ilgi ve tercihleri göz önünde bulundurulmuştur. Bütün öğrenciler aynı kazanım doğrultusunda çalışırken istedikleri ve ilgi duydukları bir konuda ürün ortaya koyacaklardır.

Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı’nda tespit edilen farklılaştırılmış etkinlikler Tablo 4’te sunulmuştur:

Tablo 4. Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'na İlişkin Bulgular

Beceri Alanı	Farklılaştırılmış Etkinlik Türü	Sayfa	f
Konuşma	Seçtiği kadın kahramanla ilgili araştırma yapma ve sunma, seçtiği şair ve yazarla ilgili araştırma yapma ve sunma, seçtiği Türk düşünürüyle ilgili araştırma yapma ve sunma, seçtiği geleneksel el sanatını araştırma ve sunma	50, 83, 194, 244	4
Okuma	Çengel bulmaca, sözcük avı, çengel bulmaca, örnek alınan bir kişinin hayatını araştırma, sarmal bulmaca, çengel bulmaca, çengel bulmaca, sarmal bulmaca	16, 56, 74, 129, 139, 154, 204, 242, 250	9
Yazma	Meyve bahçesi oluşturma ve betimleme, afiş hazırlama, blog oluşturma, kitap kapağı tasarlama, seçtiği unsurlara göre masal yazma, seçtiği spor dalıyla ilgili araştırma yapma ve metin yazma, istediği türde bir yazı yazma, istediği türde bir yazı yazma, efemera panosu hazırlama	32, 64, 97, 111, 129, 218, 238, 245, 259	9
Toplam			22

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki 22 etkinliğin farklılaştırılmış etkinlik olduğu Tablo 4'te görülmektedir. Konuşma becerisi alanında "seçtiği kadın kahramanla ilgili araştırma yapma ve sunma, seçtiği şair yazarla ilgili araştırma yapma ve sunma, seçtiği Türk düşünürüyle ilgili araştırma yapma ve sunma, seçtiği geleneksel el sanatını araştırma ve sunma" türlerinde (f=4); okuma becerisi alanında "çengel bulmaca, sözcük avı, örnek alınan bir kişinin hayatını araştırma, sarmal bulmaca" türlerinde (f=9); yazma becerisi alanında "meyve bahçesi oluşturma ve betimleme, afiş hazırlama, blog oluşturma, kitap kapağı tasarlama, seçtiği unsurlara göre masal yazma, seçtiği spor dalıyla ilgili araştırma yapma ve metin yazma, istediği türde bir yazı yazma, efemera panosu hazırlama" türlerinde (f=9) farklılaştırılmış etkinlikler olduğu belirlenmiştir. Dinleme/izleme becerisi alanında farklılaştırılmış etkinlik tespit edilememiştir. Etkinliklerden biri örnek olarak Şekil 3'te gösterilmiştir:

Şekil 3. Farklaştırılmış Etkinlik Örneği (7. Sınıf)

Şekil 3'teki etkinlikte, öğrencilerden kadın kahramanlarla ilgili araştırma yapmaları ve araştırmalarını sunmaları istenirken beş farklı seçenek sunulmuş olarak öğrencilerin ilgi ve istekleri göz önünde bulundurulmuştur.

Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda tespit edilen farklılaştırılmış etkinlikler Tablo 5'te gösterilmiştir:

Tablo 5. Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'na İlişkin Bulgular

Beceri Alanı	Farklaştırılmış Etkinlik Türü	Sayfa	f
Konuşma	Beğendiği Türk destanını araştırma ve sunma, beğendiği türkünün hikâyesini araştırma ve sunma, seçtiği bir kültürel mirası araştırma-sunma	184, 189, 197	3
Okuma	Çengel bulmaca, karışık harflerden kelime bulmaca, çengel bulmaca, çengel bulmaca, çengel bulmaca	23, 48, 132, 187, 220, 256	6
Yazma	İsteddiği türde bir yazı yazma	128	1
Toplam			10

Tablo 5'te 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki 10 etkinliğin farklılaştırılmış etkinlik olduğu görülmektedir. Konuşma becerisi alanında "beğendiği Türk destanını araştırma ve sunma, beğendiği türkünün hikâyesini araştırma ve sunma, seçtiği bir kültürel mirası araştırma ve sunma" türlerinde (f=3); okuma becerisi alanında "çengel bulmaca ve karışık harflerden kelime bulmaca" türlerinde (f=6); yazma becerisi alanında "istediği türde bir yazı yazma" türünde (f=1) farklılaştırılmış etkinlik olduğu belirlenmiştir. Dinleme/izleme becerisi alanında farklılaştırılmış etkinlik tespit edilememiştir. Etkinliklerden biri örnek olarak Şekil 4'te verilmiştir:

Şekil 4. Farklılaştırılmış Etkinlik Örneği (8. Sınıf)

Şekil 4'teki etkinlikte öğrencilerden değerlerle ilgili öyküleyici bir metin yazmaları istenirken on farklı değer verilerek öğrencilere seçme şansı sunulmuştur. Öğrencilerin hazır bulunuşlukları ve ilgileri göz önünde bulundurulmuştur. Örneğin dostluk ve sevgi değerleriyle ilgili birçok öğrenci öyküleyici bir metin oluşturabilecekken öz denetim değeriyle ilgili öyküleyici metin oluşturmada zorlanabilir.

4. Tartışma, sonuç ve öneriler

Bu araştırmada, ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin farklılaştırılmış öğretim yaklaşımıyla ilişkisini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaçla 2022-2023 eğitim-öğretim yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, farklılaştırılmış etkinliklerin hem sınıf düzeylerine göre dağılımında hem de temel dil becerilerine göre dağılımında bir tutarlılığın olmadığı belirlenmiştir. Mevcut Türkçe ders kitaplarında farklılaştırılmış öğretim yaklaşımını yansıtan etkinliklerin sınırlı düzeyde olduğu görülmüştür. 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında dinleme/izleme beceri alanına yönelik farklılaştırılmış etkinlik tespit edilememiştir. Kitaplardaki farklılaştırılmış etkinlikler çeşitlilik göstermemektedir. Özellikle bulmaca etkinliklerinin birbirini tekrar ettiği görülmüştür. Çevik ve Güneş (2017) yaptıkları araştırmada Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerde yapılandırıcı yaklaşımın öğrenme ilkelerine dikkat edilmediğini, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının dikkate alınmadığını, etkinliklerin çoğunun birbirine benzediğini ve tekrarlandığını belirlemişlerdir. Epçaçan ve Kırbaş (2018) araştırmalarında Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin, bireysel farklılıklara vurgu yapan çoklu zekâ kuramında yer alan zekâ türlerine göre dağılımında tutarlılık olmadığını, bazı zekâ türlerine hiç yer verilmediğini tespit etmişlerdir.

Farklılaştırılmış Türkçe öğretimiyle ilgili yapılan araştırmalarda Avcı, Yüksel, Soyer ve Balıkcıoğlu (2009) 6. sınıf Türkçe dersinde farklılaştırılmış öğretimin öğrencilerin öğrenmeleri üzerinde olumlu bir

etkiye sahip olduğunu belirlemiştir. Karadağ (2010), farklılaştırılmış Türkçe derslerinin öğrencilerin derse ilişkin tutumlarını olumlu yönde etkilediği ve üst düzey düşünme becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır. Akça-Üşenti (2013) araştırmasında, özel yetenekli öğrencilere uygulanan farklılaştırılmış Türkçe öğretiminin, öğrencilerin bilişsel becerilerini ve yazma becerilerini geliştirdiğini, başarı düzeylerini artırdığını tespit etmiştir. Bozca-İşlekeller (2017) araştırmasında, farklılaştırılmış Türkçe öğretiminin, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini, Türkçe ders başarısını ve yaratıcılıklarını anlamlı düzeyde artırdığını belirlemiştir. Farklılaştırılmış dil öğretimi, okuma ve yazma öğretimiyle ilgili diğer araştırmalarda (Baumgartner, Lipowski ve Rush, 2003; Geisler, Hessler, Gardner ve Lovelace, 2009; Puzio, Colby ve Algeo-Nichols, 2020; Tobin, 2008) da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bu araştırmalar farklılaştırılmış Türkçe öğretiminin öğrencilerin öğrenmelerinde olumlu etkisinin olabileceğini göstermektedir.

Farklılaştırılmış öğretimde öğrenciler kendi öğrenmelerinden sorumludur. Farklı etkinliklerle seçme şansı verildiğinde öğrenciler kendi düzeylerine göre kendi hızlarında öğrenirler, istedikleri ürünü ortaya koyarlar. Böylece öğrenme sürecine etkin katılırlar, bağımsız çalışma becerileri ve öz yeterlikleri gelişir. Öğretim süreci planlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurulmalı, kullanılan öğrenme etkinlikleri öğrencilerin önceki öğrenmelerini desteklemeli, anlamlı uygulamalar yapmaları için teşvik etmeli, ilgilerini çekmelidir (MEB, 2019). Bunun için temel ders materyali olan Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler hazırlanırken öğrencilerin çok farklı hazır bulunuşlukları, ilgi ve tercihleri, öğrenme profilleri olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Ders kitaplarındaki etkinlikler farklılaştırılmış öğretim yaklaşımına göre zenginleştirilmeli ve çeşitlendirilmelidir. Öğretmenler ders kitaplarındaki standart etkinlikleri farklılaştırarak sunmalıdır. Bununla birlikte alan yazında farklılaştırılmış öğretim stratejileri olarak bilinen öğrenme ve ilgi merkezleri, istasyon, öğrenme sözleşmesi, ajanda, okuma çemberi, RAFT gibi yöntem ve teknikler de öğrenme öğretme sürecinde kullanılmalıdır (Conklin ve Frei, 2016; Tomlinson, 2014). Etkinliklerin farklılaştırılmış öğretim yaklaşımına uygun bir şekilde düzenlenmesinin öğrencilerin derse olan ilgisini ve derste başarılarını artıracakları düşünülmektedir.

Kaynakça

- Akça-Üşenti, Ü. (2013). *Üstün zekâh ve yetenekli öğrencilere uygulanan farklılaştırılmış Türkçe öğretim uygulamalarının etkililiğinin sınanması* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul. YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 351534).
- Avcı, S. ve Yüksel, A. (2018). *Farklılaştırılmış öğretim teori ve uygulama* (4. baskı). Ankara: Nobel.
- Avcı, S., Yüksel, A., Soyer, K. ve Balıkcıoğlu, S. (2009). Şiir bilgisi konusu için tasarlanmış farklılaştırılmış sınıf ortamının öğrenciler üzerinde yarattığı bilişsel ve duyuşsal değişimler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9 (3), 1043-1084. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/97377/>
- Batur, Z. ve Özdemir, P. (2021). Türkçe ders kitabı etkinliklerinin kazanımlarla örtüşme durumları. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 47-68. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1795249>
- Bozca-İşlekeller, A. (2017). *Üstün zekâh öğrencilerde Türkçe koştü eğitim programının başarıya, eleştirel düşünmeye ve yaratıcılığa etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul. YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 461422).
- Baumgartner, T., Lipowski, M. B. ve Rush, C. (2003). *Increasing reading achievement of primary and middle school students through differentiated instruction* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Education Resources Information Center (ERIC No. ED479203).

- Çevik, A. ve Güneş, F. (2017). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 272-286. <https://doi.org/10.16916/aded.288848>
- Demir, S. (2021). *Uygulamalı örneklerle farklılaştırılmış öğretim yöntem ve teknikleri*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Deniz, K. ve Karagöl, E. (2018). Değerler eğitimi açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 244-255. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2160963>
- Dilekçi, A. ve Karatay, H. (2022). Türkçe dersi kitaplarındaki etkinliklerin yaratıcı düşünme becerisine göre incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 11(2), 830-846. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2510655>
- Epeçan, C. (2018). Türkçe ders kitabı etkinliklerinin çoklu zekâ yaklaşımı temelli öğretim açısından değerlendirilmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, (76), 57-78. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2561307>
- Eyüp, B. ve Kansızoğlu, N. (2021). 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri üzerine bir inceleme. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 366-385. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1088285>
- Geisler, J. L., Hessler, T., Gardner, R. ve Lovelace, T. S. (2009). Differentiated writing interventions for high-achieving urban African American elementary students. *Journal of Advanced Academics*, 20, 214-247. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ849377.pdf>
- Gregory, G. H. ve Chapman, C. (2020). *Farklılaştırılmış öğretim stratejileri: Tek beden herkese uymaz*. (Çev. Ed. Sözer, M. A.). Ankara: Pegem Akademi.
- Güneş, F. (2011). Dil öğretim yaklaşımları ve Türkçe öğretimindeki uygulamalar/Language teaching approaches and their applications in teaching Turkish. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 123-148. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/183308>
- Heacox, D. (2012). *Differentiating instruction in the regular classroom: How to reach and teach all learners (Updated anniversary edition)*. Free Spirit Publishing.
- Kara, M. ve Ünal, M. (2021). Özel yetenekli çocuklarda farklılaştırılmış yazma becerisi etkinliklerinin BİLSEM yönergesiyle uyumluluğunun Maker modeline göre incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(1), 75-96. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1102192>
- Karacaoğlu, M. Ö., Dağ, M. & Uzun, O. (2021). Türkçe ders kitaplarındaki yazma etkinliklerinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 96-126. <https://doi.org/10.21733/ibad.852233>
- Karadağ, R. (2010). *İlköğretim Türkçe dersinde farklılaştırılmış öğretim yaklaşımının uygulanması: Bir eylem araştırması* (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir. YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 263134).
- Karadağ, Ö. (2019). Türkçe ders kitaplarında yer alan özetleme etkinlikleri üzerine bir değerlendirme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 469-485. <https://doi.org/10.16916/aded.449294>
- Karadağ, Ö. ve Tekercioğlu, H. (2019). Türkçe ders kitaplarındaki bilişsel ve üstbilişsel işlevlere dair bir durum tespiti. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(3), 628-646. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.594240>
- MEB (2019). *Türkçe dersi öğretim programı* (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). Ankara: MEB Yayınları. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02-T%C3%BCrkc%C3%A7e%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%202019.pdf>
- Mete, F. ve Yarı, M. (2020). MEB 2018 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin kinestetik öğrenme stiline uygunluğunun incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (33), 191-208. <https://doi.org/10.20427/turkiyat.687765>
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2019). *Genişletilmiş bir kaynak kitap nitel veri analizi*. (S. Akbaba Altun ve A. Ersoy, Çev. ed.). Ankara: Pegem Akademi.

- Mutlu, H. H. ve Yurt, E. E. (2019). 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin öğrenme alanlarına dağılımının incelenmesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 469-474. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/867247>
- Ömeroğlu, A. F. ve Hakkoymaz, S. (2022). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin söz varlığı öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler açısından değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 10(2), 347-362. <https://doi.org/10.16916/aded.1053964>
- Puzio, K., Colby, G. T. ve Algeo-Nichols, D. (2020). Differentiated literacy instruction: Boondoggle or best practice? *Review of Educational Research*, 90(4), 459-498. <https://doi.org/10.3102/0034654320933536>
- Şimşek, Ş. ve Demirel, İ. F. (2020). Ortaokul Türkçe ders kitaplarının anlatıma dayalı etkinlikler yönünden karşılaştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(5), 2125-2135. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.731886>
- Tobin, R. (2008). Conundrums in the differentiated literacy classroom. *Reading Improvement*, 45(4), 159-169. https://adifferentiatedcurriculum.weebly.com/uploads/1/7/2/9/17290242/conundrums_of_differentiation.pdf
- Tomlinson, C. A. (2014). *Öğrenci gereksinimlerine göre farklılaştırılmış eğitim*. (Çev. SEV Mat. ve Yay.). (2. Baskı). İstanbul: Redhouse Eğitim Kitapları.
- Topses, G. (2003). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.